

Till Domstolsverket, arbetsgruppen för processrättsliga frågor
Lagmannen Göran Lundahl

Föreningen Tvistlösning i Domstol (TID) lämnar härmed följande synpunkter på Domstolsverkets förslag för förbättrad tvistemålshandläggning

Bakgrund

Domstolsverkets arbetsgrupp för processrättsliga frågor har till uppgift att bland annat fånga upp förbättringsförslag från domstolar, utreda dessa och lägga fram förändringsförslag. Under sommaren 2022 skickade gruppen ut en enkät till domare och ombud med frågor om hur tvistemålshandläggningen kan effektiviseras.

Den 31 januari 2023 anordnade TID ett seminarium under ledning av Domstolsverkets arbetsgrupp på temat hur domstolarna kan förbättra sin handläggning av dispositiva tvistemål. Under seminariet redovisades enkätsvaren och de förslag som gruppen har tagit fram. De förslag som presenterades är följande.

1. Domstolarna ska bilda tvistemålnätverk och anordna fler seminarier och andra utbildningsinsatser för domare.
2. En tidsplan ska upprättas i ett tidigare skede under förberedelsen. En tidsplan ska upprättas i fler tvistemål.
3. Om det finns särskilda skäl ska domstolen få förelägga en part att inkomma med svar vid äventyr av att tredskodom annars kan komma att meddelas.
4. Parter ska som huvudregel ansvara för att åberopade vittnen och partssakkunniga inställer sig till en huvudförhandling.

Därefter har TID låtit sina medlemmar besvara en enkät och lämna synpunkter på förslagen och lämna eventuella ytterligare förslag för

arbetsgruppens övervägande. 30 medlemmar, främst advokater (och ombud), besvarade enkäten.

Dessa svar och synpunkter sammanställs enligt följande.

Förslag 1 - Nätverk och utbildning

Domstolarna ska bilda tvistemålnätverk och anordna fler seminarier och andra utbildningsinsatser för domare

På en skala från 1 till 5 där 1 innebär att förslaget inte anses bidra särskilt mycket och 5 innebär att förslaget anses bidra mycket till en effektivare tvistemålshantering har förslaget i genomsnitt värderats till 3,4

Förslaget bedöms allmänt av de som lämnat fritextsvar troligen inte kunna effektivisera handläggningen och några är direkt negativa. Några är mycket positiva och vill uppmuntra att domare med särskild kunskap, erfarenhet och intresse får tillfälle att dela med sig av sin kunskap till fler domare. Detta är kanske något som kunde arrangeras av Domarakademien.

Nedan följer en sammanställning av de fritextkommentarer som inkommit från TiD:s medlemmar.

- Seminarier och överläggningar, javisst. Men det förekommer ju redan. Här krävs tydligare genomtänkta strategier om vad som ska uppnås och tydliga krav på domstolar och enskilda domare.
- Det finns flera domare som har särskild kunskap, erfarenhet och intresse av kommersiella tvistemål (vissa av dessa har även ombudserfarenhet). Det vore mycket bra om deras kunskap och erfarenhet sprids till fler så att lägstanivån höjs och goda erfarenheter delas.
- Låter bra men kommer knappast få någon märkbar effekt.
- Jag är i allmänhet skeptisk till diskussionsklubbar och tror inte att man kan prata sig till förändringar. Kunskapsdelning är aldrig fel, men

bygger på att enskilda domare är villiga att delta och framför allt ta till sig av det som eventuellt framkommer. Även det är jag tveksam till kommer att ske.

- Jag förstår inte hur det förslaget ska gå ihop med arbetsbelastningen i domstolarna i dagsläget.
- Utbildning är alltid bra, men sannolikt kommer främst de domare som redan är intresserade av tvistemål att delta, vilka är de som minst behöver utbildning.
- Så klart inget negativt med detta men frågan är hur mycket det kommer bidra. Inte särskilt mycket tror jag.
- Det är i och för sig bra men de sk verktygen finns i RB redan idag. Det är nog bara lättja som gör att de inte tillämpas över hela linjen. Jag vet vilka domare som har en effektiv handläggning på Stockholms tingsrätt och vilka som inte har det.
- Viktigt att "rätt" domare uppmuntras att delta samt att domare systematiskt både inom samma domstol och mellan domstolar utbyter erfarenheter i systematisk och dokumenterad (sökbar) form om hur problem i rättegångar uppkommit och hanterats. Både varningsflaggor och lösningar.
- Det är en god idé, men detta finns redan idag och kommer inte vara en nyckel för att främja effektiviteten.

Förslag 2 - Strängare krav på att upprätta en tidsplan

En tidsplan ska upprättas i ett tidigare skede under förberedelsen.

En tidsplan ska upprättas i fler tvistemål.

På en skala från 1 till 5 där 1 innebär att förslaget inte anses bidra särskilt mycket och 5 innebär att förslaget anses bidra mycket till en effektivare tvistemålshantering har förslaget i genomsnitt värderats till 4,1.

Förslaget bedöms av de flesta vara mycket positivt och några vill även att det ska finnas möjligheter till någon form av sanktion mot part/ombud som inte följer tidsplanen. En tidsplan ska i vart fall upprättas i större tvistemål och det har även förts fram att det i sådana fall genast ska tillsättas en ansvarig domare. Upprättandet av tidsplanen ska göras tillsammans med ombuden för att de tider som part får till sitt förfogande att inkomma med inlagor är realistiska. Detta ökar dessutom möjligheten för domstolen att vara hård om anstånd begärs. En tidsplan gör det dessutom möjligt för part/ombud att planera sitt arbete vilket medför att sannolikheten att anstånd behöver begäras blir mindre. Det har dessutom påpekats att i skiljeförfaranden fungerar det utmärkt att göra en tidsplan någon vecka efter det att målet hänskjutits till skiljenämnden och då för tiden från första inlaga till och med genomförd slutförhandling. Det kräver emellertid att domstol och ombud har en telefonkonferens eller sammanträde och diskuterar igenom tidsplanen

Nedan följer en sammanställning av de fritextkommentarer som inkommit från TiD:s medlemmar.

- Bra. I de flesta medelstora och stora tvistemål bör tidsplan upprättas i samband med att svaromål kommer in. Det bör dock ske i samråd med ombuden på samma sätt som man regelmässigt gör i skiljeförfaranden. Om ansvarig domare och ombud har kommit överens om en tidsplan ökar det sannolikheten att den följs utan anstånd.
- Tidplaner tidigt. Bra och det har det ju talats om länge. Här skulle det kunna vara så att en erfaren domare kollar på alla stämningsansökningar och där den ser att saken inte är helt enkel, så kontaktar den uppgivet svarandeombud – för sådant finns i allmänhet – och kommer överens om tid för svaromål och klargör att anstånd bara kan komma ifråga om det finns mycket speciella skäl, som t ex sjukdom. Om svaranden begär sex veckor eller rentav längre, så må det vara hänt om det är rimligt med hänsyn till saken. Att strypa möjligheterna till anstånd tycker jag vore bra och det nämndes i förbifarten. Jag tror att det är viktigt och här har vi som ombud självklart ett stort ansvar men tiden för

yttranden behöver bestämmas i samråd mellan parter och domstol. Aktiva domare behövs alltså.

- Ja, och om någon tidsplan inte har upprättats bör domstolen förankra med aktuell part när ett yttrande kan inkomma för att främja en god planering och undvika anståndsbegäran.
- Det är bra men en tidsplan hjälper inte om det är enkelt att bryta mot den och ofta är det domstolen som är orsaken till att en tidsplan inte hålls.
- Tidsplan är bra och får gärna upprättas tidigare och oftare. Med nuvarande regelverk blir den likväl bara indikativ, då anstånd ofta begärs och beviljas. Som en liten del i en större effektiviseringsplan kan det dock ha viss betydelse.
- Personligen gör jag alltid en tidsplan¹ - som innefattar datum för bevisuppgifter, mjuk stupstock och dag för huvudförhandling - redan på den muntliga förberedelsen men jag vet att många gör annorlunda. Jag upplever det som positivt då alla har något att förhålla sig till. Det skapar också bättre förutsättningar för en efterföljande diskussion om förlikning. Det viktiga gällande tidsplanen är dock att parter och ombud gör realistiska bedömningar. Jag har flera gånger förra året fått ställa in mål där parternas ombud på sammanträdet för muntlig förberedelse sagt att 1,5 dagar räcker gott och väl för huvudförhandling men sedan åberopat närmare tio vittnen vardera (trots att jag på sammanträdet för muntlig förberedelse frågat angående omfattningen av den muntliga bevisningen för att kunna göra en vettig bedömning och då fått ett helt annat svar). Inte bara räcker då tiden inte till - och några extradagar finns sällan att skaka fram - målet blir då dessutom en tresits på grund av sin omfattning och fördröjs ytterligare. Tidsplanen har fördröjts med mer än ett halvår varje gång på grund av detta. Hade parternas ombud sagt att de behövt fyra dagar redan från början (alt att de skulle

---

¹ Detta svar har lämnats av en rådmän vid tingsrätt

åberopa cirka tio vittnen vardera) hade målet bokats som en tresits från början och då hade vi avgjort målen ett halvår tidigare. Jag har all förståelse för ombudsrollen och att omfattningen av ens bevisuppgift är beroende av vad motparten åberopar, men det måste gå att ta höjd för detta vid tiden för sammanträde för muntlig förberedelse. Så pass mycket är då redan utrett.

- Detta förslag skulle sannolikt leda till effektivare handläggning. Eftersom det är tidskrävande att upprätta en tidsplan i samråd med parterna bör det dock begränsas till de mer omfattande tvistemålen där det finns ombud.
- Det här är nog en jättebra idé kombinerat med sanktionsmöjligheter för det fall tidsplanen inte följs. För annars blir det ju tandlöst. Sanktionsmöjligheten kan t.ex. vara rättegångskostnadsfördelningar eller olika former av tredscoförelägganden.
- Borde vara en självklarhet. Ökar möjligheten att ha en bra planering för både ombud och domare. En så enkel sak som att tillsätta en ansvarig domare direkt som har en telefonkonferens med ombuden för att planera målets handläggning. Fungerar utmärkt i skiljeförfaranden och är en självklarhet i dessa förfaranden. Har för närvarande ett mål i HD och efter meddelat prövningstillstånd kom det ett föreläggande tillsammans med en tidsplan när skriftväxlingen skulle vara avslutad och när HD beräknade att ta målet till avgörande. Det var en glad överraskning. Det var inga stupstockar kopplade till denna tidsplan men det behövs inte. Jag tror ombuden förstår att den tidsplanen ska vi följa.
- Under förutsättning att det sker med stor lyhördhet till parterna kan det vara något bra. Det ställer dock väldigt höga krav på domaren, ombuden och parterna. Såvitt avser domaren måste den vara mycket införstådd i målet och dess material för att kunna bidra till upprättandet av en tidsplan. Det ställer även höga krav på ombuden att förutse, hålla sig till och verkställa en tidsplan.

Det är inte säkert att alla ombud klarar av det. Det är inte heller säkert att alla mål lämpar sig för en tidsplan - särskilt mål som hamnar i domstol kan vara väldigt "levande".

- Om det rör sig om större komplicerade mål är det bra, annars kanske det räcker med tidsplanen som bestäms vid muf:en.
- Bra. Påminner om skiljeförfarande. Ett problem är att ombud/partner i skiljeförfarande känner sig mer bundna av tidsplanen, och att den upprätthålls strängare där. En vettig tidsplan som rätten kan ta ansvar för förutsätter också dels att rätten skaffar sig någon form av överblick över målet, dels att rätten har erforderliga verktyg för att driva igenom tidsplanen. Den part som inte processar lojalt i förhållande till tidsplanen behöver kunna ingripas mot. Komplicerande lokutioner av typen "särskilda skäl" kan därför komplicera även syftet med tidsplanerna.

Förslag 3 - En ny tredskodomssanktion

Om det finns särskilda skäl ska domstolen få förelägga en part att inkomma med svar vid äventyr av att tredskodom annars kan komma att meddelas.

På en skala från 1 till 5 där 1 innebär att förslaget inte anses bidra särskilt mycket och 5 innebär att förslaget anses bidra mycket till en effektivare tvistemålshantering har förslaget i genomsnitt värderats till 3,1.

Förslaget bedöms kunna vara ett komplement till domstolarnas övriga verktyg, om än att åtgärden endast kommer att vara aktuell i ett fåtal ärenden. De synpunkter som lyfts mer frekvent fokuserar på att förslaget riskerar att förlänga handläggningstiderna ytterligare samt att det ställs höga krav på förslagets närmare utformning.

Nedan följer en sammanställning av de fritextkommentarer som inkommit från TiD:s medlemmar.

Allmänt

- Förslaget är ett komplement till övriga verktyg, framförallt när det kommer till att hantera trilskande parter.
- Förslaget kräver att domare är aktiva i handläggningen av målet och är insatta i varför ett svar behövs etc.
- Förslag kan kanske öka parter benägenhet att följa den tidsplan som upprättats och inte konsekvent begära anstånd.

Förslagets inverkan på handläggningstiden för tvistemål

- Att som remedium för långsamhet eller ohörsamhet införa utökade tredskodomsmöjligheter är ett stickspår. Den tredskande parten får ju genom återvinning möjligheten att komma tillbaka och då har inte mycket hänt för att effektivisera. Dessutom kan det ju drabba en part, som kanske inte ens vet hur långsamt och ofullständigt ombudet arbetat. En annan aspekt är ju att om målet pågått ett tag, så kanske domstolen kan uppfatta att saken inte är enkel och att då, med anledning av ett ombud som brister, utfärda en tredskodom mot dennes klient, är magstarkt. Nej, en utvidgning av tredskodomsmöjligheten i det här sammanhanget är knappast lämpligt. Bättre då med tydligare processledning och ev tydliga stupstockar inom det befintliga regelverket.
- Åtgärden kommer inte att vara aktuell i särskilt många mål.
- Förslaget riskerar att leda till längre handläggningstider på grund av att en tredskodom kommer att återvinnas. Detta gäller särskilt om en part obstruerar.

Den närmare utformningen av förslaget

- För att minimera risken för "processer i processen" bör lokutionen "särskilda skäl" bytas mot "skäl", "om partens

processföring ger anledning därtill" eller liknande. Även om "särskilda skäl" kunde preciseras i något förarbete så höjer det ribban för högt, och riskerar diverse mothugg och processuella diskussioner.

- Domstolen bör ha stort mått av diskretion och inte bli nervös av diverse eventuella processuella överklaganden. Det är viktigt att domstolen kan använda detta verktyg när parter illojala processföring ger anledning därtill.
- Förslaget kan endast gälla för de frister som det har upprättats en tidsplan för. Tredskodom blir en alltför drakonisk åtgärd om domstolen genom eget påfund kan få för sig att förlägga parten att inkomma med t.ex. ett yttrande som parten/ombudet inte alls har varit förberedd på, under bilan av att tredskodom annars meddelas.
- Om domaren ska avgöra kvalitén på ett svar för att bedöma om tredskodomspåföljden ska användas är det en dålig idé som lämnar utrymme för godtycke och riskerar att stå i strid med art. 6 EKMR.
- Av rättssäkerhetsskäl måste en tredskodom kunna återvinnas. För att undvika att handläggningen drar ut onödigt på tiden måste fristen för återvinning sättas kort i dessa fall, t.ex. en vecka.
- Det måste finnas rutiner hos domstolarna för att snabbt meddela tredskodom i de fallen de aktualiseras.

Förslag 4 - Ökat ansvar för parterna gällande den muntliga bevisningen

Parter ska som huvudregel ansvara för att åberopade vittnen och partssakkunniga inställer sig till en huvudförhandling.

På en skala från 1 till 5 där 1 innebär att förslaget inte anses bidra särskilt mycket och 5 innebär att förslaget anses bidra mycket till en effektivare tvistemålshantering har förslaget i genomsnitt värderats till 3,0.

Förslaget bedöms kunna vara ett komplement till domstolarnas övriga verktyg i fall där part obstruerar. Förslaget uppfattas dock inte ha någon påverkan på mål där professionella ombud är engagerade eftersom det i praktiken redan hanteras av ombuden.

Nedan följer en sammanställning av de fritextkommentarer som inkommit från TiD:s medlemmar.

Allmänt

- Att parterna/ombuden ska ha ansvaret för att vittnen och sakkunniga kommer till förhandlingen är en "icke-fråga". Jag har aldrig varit med om att en förhandling behövt ställas in av det skälet och det är en erfarenhet jag tror att de flesta ombud i större mål delar. Dessutom strider tanken mot vittnesplikten, menedsreglerna och vitesförelägganden, som ju alla utgår ifrån samhällets behov, inte den enskilde partens.
- Att åberopade vittnen och partssakkunniga inställer sig till en huvudförhandling är sällan ett problem i tvistemål med seriösa parter/professionella ombud. I praktiken sker detta redan idag.
- I de flesta fall sker ju någon form av samordning mellan vittnena och parten som åberopar den, så kallelser till huvudförhandlingar från domstolen är nog ofta obehövt och där kan domstolen besparas en del arbete.
- Om domstolen kan spara administrationskostnader på att formalisera denna princip välkomnas det. Det måste i så fall finnas en plan för hur domstolarna avser att nyttja de resurser som detta frigör för att på andra sätt förenkla och förbättra tvistemålshandläggningen. Det får inte bara bli en struken budgetpost.
- Känns som ett domstolsperspektiv som riskerar att stå i strid med art. 6 EKMR. Det behöver inte alls vara så att vittnen "kontrolleras" av den egna parten. Utgångspunkten måste vara att

domstolen kallar vittnen under utövande av offentligt tvång (som kanske kan skärpas).

Förslagets inverkan på handläggningstiden för tvistemål

- Det är ett bra förslag om än att det kanske inte får så stor påverkan på handläggningen.
- Förslaget kan vara ett komplement till befintliga verktyg för de fall där en part obstruerar.
- I de fall det är ett problem så kommer ändå domstolarna behöva hjälpa till med delgivning etc. för parterna har inte korrekta verktyg. Det måste fortfarande finnas ett enkelt sätt för parterna att få hjälp från domstolen med delgivning av ovilliga eller svårlokaliserade vittnen.
- När det kommer till vittnen som inte vill delta i rättegång skulle det istället spara tid att fortsätta som nu med att domstolen kallar vittnena till förhandling. Om inte domstolen får peka med hela handen och kalla kan det leda till ytterligare kommunikation, tidspussel med mera.

Skulle du vilja se några andra åtgärder/förslag för hur tvistemålshandläggningen skulle kunna bli mer effektiv?

Det förslag som allra flest har angett som ett verktyg för en mer effektiv tvistemålshantering är att öka domaransvaret och domaraktiviteten. Många medlemmar anger att fler fördelar skulle nås om en domare knöts till målet och ansvarade för handläggningen från början till slut.

Att domaren och parterna gemensamt kommer överens om en tidsplan tidigt under handläggningen anges också av många medlemmar som ett särskilt viktigt verktyg för effektivare handläggning. Det föreslås av flera att tidsplanen bör göras tidigt (tidigare än vid den muntliga förberedelsen) och att den kan diskuteras vid ett telefon- eller videomöte redan efter det att svaromål har inkommit. Flera medlemmar drar paralleller till hur ett

skiljeförfarande handläggs, där en tidsplan görs vid ett möte redan innan kärandens första skrift (käromålet) ges in.

Därefter lyfts digital tillgång till akten och en kommunikation med större transparens fram som en viktig åtgärd. Paralleller görs till den plattform för en digital hantering som SCC Skiljedomsinstitut (SCC) tillhandahåller och någon anmärker på vilka (onödigt) stora resurser som domstolen lägger ned på att tillhandahålla information från akten.

Sedan anges en rad olika förslag för att effektivisera handläggningen, där det kan noteras att de i stort sett uteslutande tar sikte på den skriftliga förberedelsen. Det får tolkas som att många upplever att det i första hand är den som behöver effektiviseras, inte regelverket eller formerna avseende huvudförhandlingen. (Från TID:s styrelse kan också noteras att de flesta förslag som rör handläggningen förutsätter att det finns en ansvarig domare för målet som har förutsättningar att vara påläst och aktiv.)

Att inrätta särskilda tvistemålsdomare/tvistemålsenheter/till och med tvistemålsdomstolar anges också av många som ett sätt att främja handläggningen av de dispositiva tvistemålen.

Nedan följer en sammanställning av de förslag och synpunkter som inkommit från TID:s medlemmar.

Domaransvar i högre utsträckning

- Så snart målet är anhängiggjort vid domstolen bör en domare allokeras till målet som tidigt kallar parter/ombud till ett inledande planeringsmöte, gärna digitalt, för att komma överens om en tidsplan i målet, dvs. på samma sätt som i ett skiljeförfarande. Samma domare bör sedan så långt möjligt handlägga målet fram till dom. Detta tror jag är den enskilt viktigaste åtgärden för att åstadkomma en förbättring av nuvarande tvistemålshandläggning.
- Stora och mellanstora tvistemål bör knytas direkt till en ansvarig domare och att denne följer målet hela tiden och senare blir referent. Notarier och beredningsjurister kan stötta domarna,

men det måste finnas en domare knuten till målen direkt (eller senast i samband med svaromål) som har huvudansvaret.

- Inrätta tvistemålsenheter, se till att samma domare ansvarar för målet från ax till limpa. Det är sällan man som part vet vem som handlägger ens mål, än mindre förses med kontaktuppgifter till den personen. Målet handläggs av "domstolen" vilket inte bidrar till en effektiv handläggning.
- Dedikerad domare från början. Det bör vara huvudregeln att det är en och samma domare som ansvarar för målet från att stämmningsansökan inkommer till dess dom meddelas.
- Det absolut mest värdefulla vore om samma domare hanterade hela förberedelsen (deltar vid MUF) och att denna domare sedan antingen var referent eller ordförande vid huvudförhandlingen (beroende på sammansättningen).
- Ha ansvariga domare som knyts till målet direkt och inte som nu att många mål flyter omkring i avvaktan på att få en ansvarig domare.
- En och samma domare ansvarar för målet från början till slut.

Större transparens och bättre kommunikation – digital tillgång till akten

- Gör det möjligt för advokater/ombud (som är registrerade ombud i målet) att logga in i målhanteringssystemet via webben för att ta del av handlingar i målet, dagboken och tidsfrister.
- Börja i allt fall med att göra dagboken åtkomlig för ombud (som är registrerade i målet) att ta del av dagboken via webben.
- Verka för att kommunikationen mellan domstol och parter är kontinuerlig och konstruktiv.
- Digital tillgång till akten.

Fler digitala lösningar

- Förbättringar av och satsning på digitala lösningar. Tjänsten för att ge in stämningsansökan och fullmakter digitalt är otillräcklig. Inlagor kan förvisso skickas med mejl, men e-post är inte optimalt för att skicka många eller tunga filer. Vad Sveriges Domstolar borde ha är givetvis en digital plattform av motsvarande slag som t.ex. SCC Arbitration Institute, där parterna själva laddar upp alla filer. Även all kommunikation i målet underlättas.

Skapa utrymme för förhandling

- Det bör frigöras/skapas fler förhandlingstider för tvistemålen. Även i de fall där beredningen fungerar bra finns risk att målen blir liggande länge i kö för utsättning till förhandling.

Preliminärfrågor måste hanteras snabbare

- Preliminärfrågor bör hanteras med någon form av förtur och bestämmelsen om vilandeförklaring i 49:11 RB tas bort ett ändras.
- Preliminärfrågor som överklagas särskilt fördröjer handläggningen. Det vore att föredra om denna typ av beslut inte fick överklagas särskilt, alternativt att tingsrätten efter missnöjesanmälan kunde bestämma att beslutet fick överklagas först i samband med dom i målet.

Förbättra kvaliteten i talan

- Domare och ombud måste bli bättre på att förstå vad som utgör grunden för talan. Att domstol och parter inte vet vilka omständigheter målet handlar om är det som oftast gör att större processer blir vidlyftiga.

Om handläggningen

- Det stora problemet är den skriftliga förberedelsen, det är den som tar tid, och att det är ont om tider för tresitsar. Åtgärder inriktade på att göra förberedelsen mer effektiv och freda tvistemåls-hufar vid resursfördelning bör därför vara fokus. Några nycklar:
  - 1) En (och samma) domare ska ansvara från början till slut för tvistemål
  - 2) Sammanställning senast vid MUF
  - 3) Tidsplan efter svaromål, inkl datum för huf. För att åstadkomma detta krävs dessutom en vilja och ambition från ledningen, annars kommer alltid brådskande familjemål och brottmål tränga ut handläggningen av tvistemål.
- Kalla till muntlig förberedelse (muf) betydligt tidigare, gärna samtidigt som svaranden föreläggs ge in svaromål, till en tidpunkt någon vecka efter svaromålet enligt föreläggandet ska inkommit. skriftväxlingen pågår generellt sett alltför länge före muf och förlikningsviljan minskar typiskt sett med varje inlaga.
- Handläggningen i vissa mål försvåras och fördröjs till följd av omständigheter som är hänförliga till enbart den ena parten. Det bör oftare kunna få konsekvenser för kostnadsfördelningen än vad som sker i dag.
- Överväg sätt att begränsa skriftväxlingen, både vad gäller antalet inlagor och inlagornas längd.
- Ofullständiga bevistemata ger problem, det behövs en sanktion, någon form av stupstocks föreläggande, där bevistemata som är obegripliga avvisas.
- Undersök möjligheten att i olika situationer inte kräva en separat skriftlig bevisuppgift för handlingar. T.ex. när parter, kanske främst när de företräds av seriöst ombud, i inlagor hänvisar i löptexten eller notapparat till löptexten till de handlingar som

åberopas som bevisning (eller sakframställningsvis), bör det inte krävas en separat traditionell bevisuppgift.

- Domstolen behöver arbeta mer med sammanställningar tidigt i målet och vara så inläst att den kan göra riktade förelägganden.
- Upprättande av sammanställningar i ett tidigare skede. Större utnyttjande av möjligheten att skicka riktade förelägganden till parterna med specifika frågor.
- För stort fokus på förlikningslösningar gör att domstolen belastas med tvister där parter med en svag position kan få goda förutsättningar att i domstol träffa en förlikning som är mer förmånlig än vad som är rättsligt motiverat. Det kan också bidra till baktung handläggning där mycket av arbetet görs först efter den muntliga förberedelsen.

Tvistemålsenheter, tvistemålsdomstolar

- Rena tvistemålsenheter är bara bra om resurser allokeras till enheterna. Om domstolschefen inte kommer ösa av sina resurser på tvistemålsenheten, eftersom det även fortsättningsvis kommer vara viktigt att de enheter som måste hantera prioriterade mål kan klara det uppdraget, kan det istället bli så att tvistemålshandläggningen skulle förlora på särskilda tvistemålsenheter.
- Rena tvistemålsdomstolar, fristående från de domstolar som hanterar brottmål är en spännande tanke, om än orealistisk.
- Gör det möjligt för domare att välja att arbeta endast eller i stor utsträckning med tvistemål. Genom särskilda tjänster eller särskilda tvistemålsavdelningar, eller för den delen domstolar. Det skulle öka vana och kompetens internt inom domstolarna men också locka in kompetens utifrån.
- Inrätta tvistemålsavdelningar.

- Fler specialdomstolar eller avdelningar hos befintliga domstolar som enbart arbetar med kommersiella tvister likt Commercial court i England.
- Särskilda tvistemåsenheter och/eller tvistemåls-domare.

Sammanfattning och avslutande kommentar

Sammanfattningsvis har flera av TID:s medlemmar uttryckt uppskattning för att Domstolverket uppmärksammat behoven av att förbättra tvistemålshandläggningen i allmänna domstolar. Många uttrycker dock att de förslag som arbetsgruppen lämnat inte kommer att ta hand om de problem som finns i tillräckligt stor utsträckning.

Flera medlemmar har uttryckt att många bra verktyg redan finns i rättegångsbalken (som t.ex. stränga krav på att upprätta tidsplaner i alla mål, göra sammanställningar och avvisa ofullständiga bevisuppgifter), men att problemet är att verktygen inte tillämpas. Arbetsgruppens förslag nummer 2 är därför något förvånande, eftersom förarbetena till nuvarande bestämmelse om tidsplaner är tydliga med att tidsplaner ska upprättas tidigt och i stort sett i alla mål. Möjligheten (och skyldigheten) finns alltså redan idag.

Den skriftliga förberedelsen anges vara det största problemet, varför förslaget om kallelser till huvudförhandling inte skulle leda till särskilt stor skillnad för effektiviteten. Det uttrycks också farhågor inför att skapa fler möjligheter till preliminärfrågor, processer i processen, vilket ett större användande av tredskodom skulle kunna medföra.

Den anmärkning som uttrycks av det stora flertalet medlemmar är behovet av en större domaraktivitet, att en och samma domare ansvarar för målen från början till slut. Därigenom skapas bättre förutsättningar för att arbeta aktivt med tidsplan, sammanställning, riktade förelägganden etc. För att domaren ska kunna ta ett mer aktivt ansvar anges att det krävs prioriteringar, möjligen organisationsförändringar, att domare stötts och peppas att ge tvistemålen mer tid och intresse

samt att tvistemålsförhandlingar fredas från brådskande mål av andra typer.

Stockholm/Göteborg den 25 april 2023

För styrelsen, Föreningen Tvistlösning i Domstol

Emma Fredberg

Fanny Gleiss Wilborg

Björn Tude